

„VISUOMENĖS SVEIKATOS NETOLYGUMAI“
2021, NR. 1(44)

VAIKŲ LIGOTUMO
ĮVAIRIAPUSIAIS
RAIDOS SUTRIKIMAIS
APŽVALGA
(2016–2020 M.)

Vaikų ligotumo¹ įvairiapusiais raidos sutrikimais ir autizmu apžvalga

Šioje apžvalgoje analizuotas 2016–2020 m. vaikų (0–17 m.) ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais (TLK-10-AM kodas F84) bei išsamiau nagrinėtas vaikystės autizmas (F84.0).

Ligotumas – savivaldybės gyventojų, kuriems ambulatorinėse ar stacionarinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose (ASPI) yra užregistruota bent viena liga ar trauma, ir vidutinio metinio gyventojų skaičiaus santykis². Šiame leidinyje ligotumo rodikliai skaičiuoti naudojant gyventojų skaičių metų pradžioje.

Įvairiapusiai raidos sutrikimai – šiai grupei priklausantys sutrikimai apibūdinami kokybinėmis socialinio bendravimo ir komunikacijos anomalijomis bei ribotu, stereotipiniu ir pasikartojančiu interesų ir veiklos ratu. Šios kokybinės anomalijos yra asmens iškreipto funkcionavimo visose situacijose požymis³.

Vaikystės autizmas – tai įvairiapusis raidos sutrikimas, kuriam būdinga:

- a) nenormalus ar sutrikęs vystymasis, pasireiškiantis iki trejų metų amžiaus;
- b) psichopatologija visose trijose sutrikusiose funkcionavimo srityse: socialinio bendravimo, komunikacijos ir riboto, stereotipinio bei pasikartojančio elgesio. Be šių specifinių diagnostinių požymių dažni ir kiti, nespecifiniai sutrikimai: fobijos, miego ir mitybos sutrikimai, žema frustracijos riba bei agresija (nukreipta į save).

Ligotumas analizuotas pagal **metus, lytį, amžiaus grupes** ir **savivaldybes**. Duomenų šaltinis – privalomojo sveikatos draudimo fondo informacinė sistema (PSDF IS). Žemėlapių sudarymui naudota programa „Map Viewer“ bei taikytas Jenks natural breaks rodiklių sugrupavimo metodas. Šioje analizėje nenagrinėtos dinamikos ar skirtumų priežastys, nes norint jas išaiškinti, reikalingi specialūs epidemiologiniai tyrimai, o šiai apžvalgai atlikti buvo naudojami administracinės IS „Sveidra“ duomenys

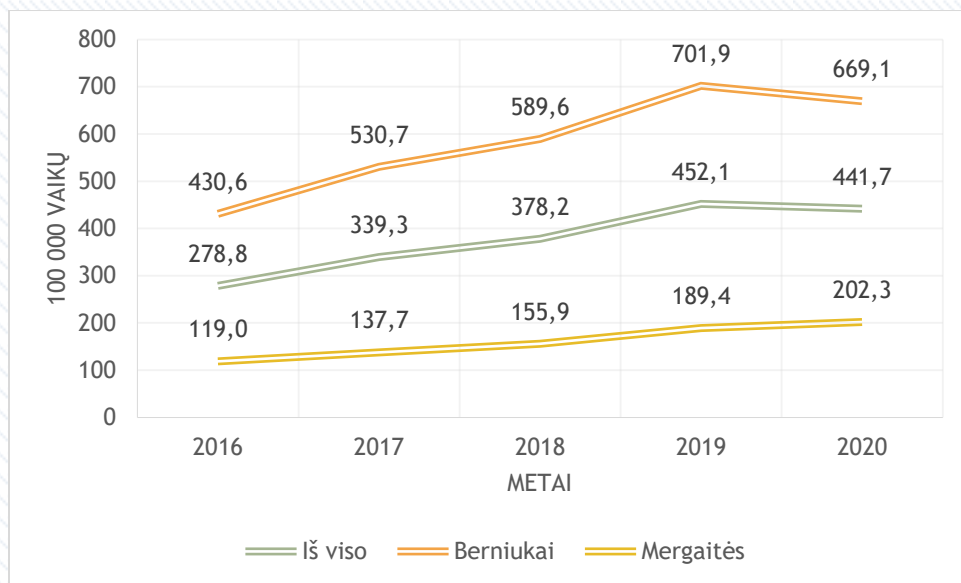
¹ Sergamumo (naujai užregistruotų susirgimų) skaičius šiuo metu neteikiamas, nes keičiama skaičiavimo metodika.

² Išsamesnį sąvokos paaiškinimą galima rasti – https://stat.hi.lt/user-report-view.aspx?group_id=11

³ <http://ebook.vlk.lt/e.vadovas/index.jsp>

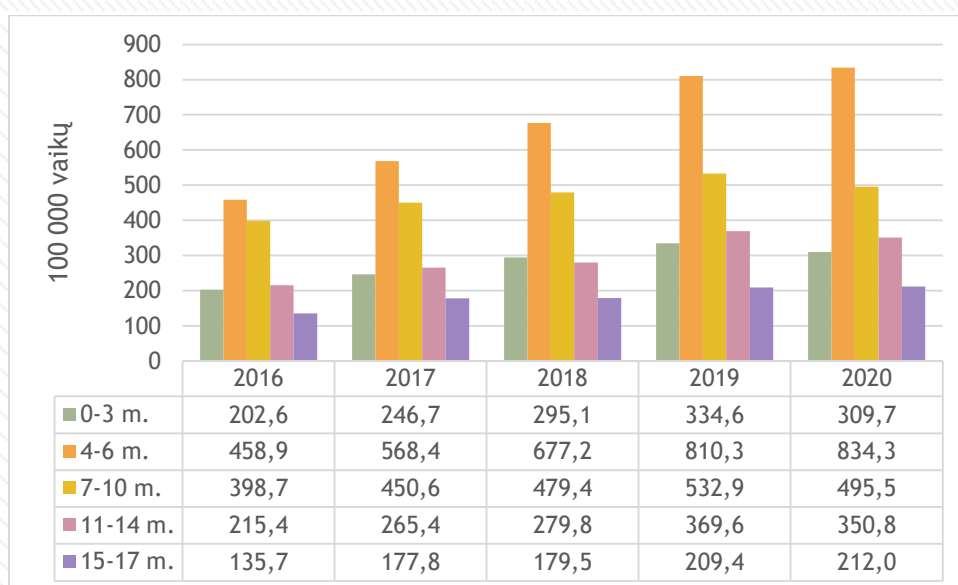
Ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais (F84)

Lietuvoje 0–17 m. amžiaus asmenų ligotumas įvairiapusių raidos sutrikimų grupės (F84) ligomis iki 2019 m. didėjo, tačiau 2020 m. stebimas nedidelis sumažėjimas. 2016 m. šis rodiklis buvo 279/100 000 vaikų, o 2019 m. – 452/100 000 vaikų, tuo tarpu 2020 m. – 442/100 000 vaikų (1 pav.). Absoliutus skaičius padidėjo nuo 1434 (2016 m.) iki 2257 (2019 m.) ir sumažėjo iki 2201 (2020 m.). Berniukų rodiklis visais analizuojamais metais buvo 3–4 kartus didesnis nei mergaičių. Pavyzdžiui, 2019 m. berniukų ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais buvo 702/100 000 vaikų., o mergaičių – 189/100 000 vaikų. Mergaičių ligotumo tendencija 2016–2020 m. skyrėsi nuo berniukų bei bendrosios tendencijos kreivės – mergaičių ligotumas F84 visu analizuojamu laikotarpiu didėjo. 2016 m. šis rodiklis buvo 119/100 000 vaikų, o 2020 m. 202/100 000 vaikų.

1 pav. Vaikų (0–17 m.) ligotumas (100 000 gyv.) įvairiapusiais raidos sutrikimais (TLK-AM F84) pagal lytį Lietuvoje 2016–2020 m.

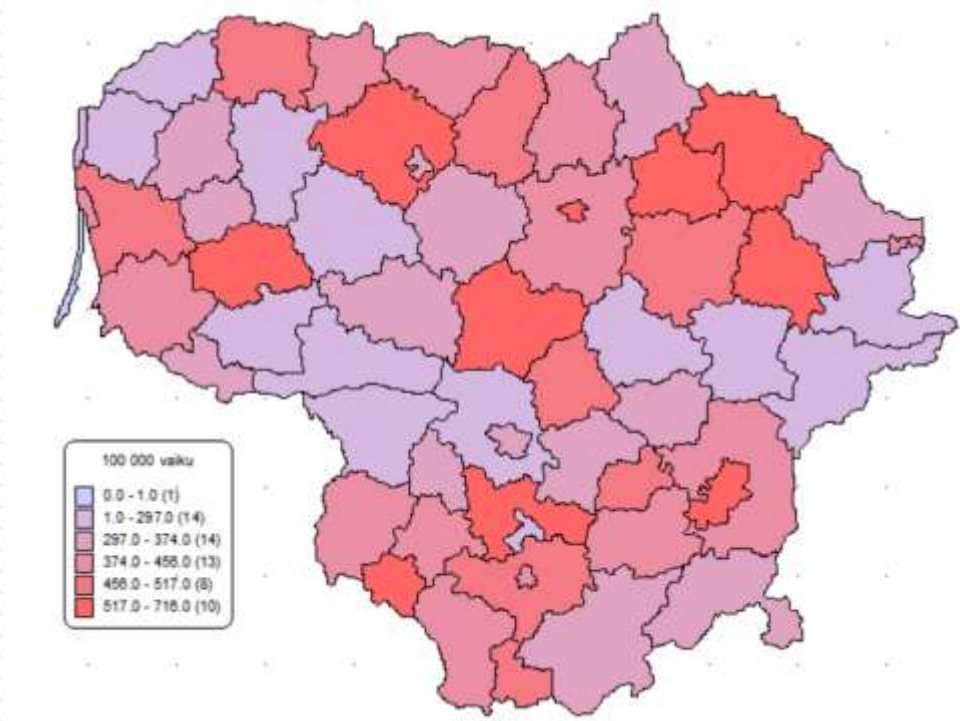
Lietuvoje nuo 2016 m. iki 2020 m. vaikų ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais padidėjo 4–6 m. bei 15–17 m. amžiaus grupėse, bet sumažėjo 0–3 ir 7–14 m. amžiaus grupėse (2 pav.). Analizuojamu laikotarpiu didžiausias ligotumas buvo registruotas 4–6 m. amžiaus vaikams, o mažiausias 15–17 m. amžiaus paaugliams. Didžiausias pokytis stebimas tarp 0–3 m. ir 11–14 m. vaikų, kur ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais nuo 2016 iki 2019 m. padidėjo apie 2 kartus. Stabiliausias rodiklis buvo tarp 7–10 m. amžiaus vaikų, kur stebimas padidėjimas 1,2 karto.

2 pav. Vaikų (0–17 m.) ligotumas (100 000 gyv.) įvairiapusiais raidos sutrikimais (TLK-AM F84) pagal amžiaus grupes Lietuvoje 2016–2020 m.

Vaikų (0–17 m.) ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais 2020 m. didžiausias tarp Rokiškio r. (715,5/100 000 vaikų, abs. sk. – 29), Šiaulių m. (651,1/100 000 vaikų, abs. sk. – 111) ir Kupiškio r. (634,9/100 000 vaikų, abs. sk. – 16) savivaldybių gyventojų (3 pav.). Mažiausias rodiklis registruotas Skuodo r. (112,2/100 000 vaikų, abs. sk. – 3), Šakių r. (136,9/100 000 vaikų, abs. sk. – 6) ir Birštono (155,8/100 000 vaikų, abs. sk. – 1) savivaldybių gyventojams. Neringos

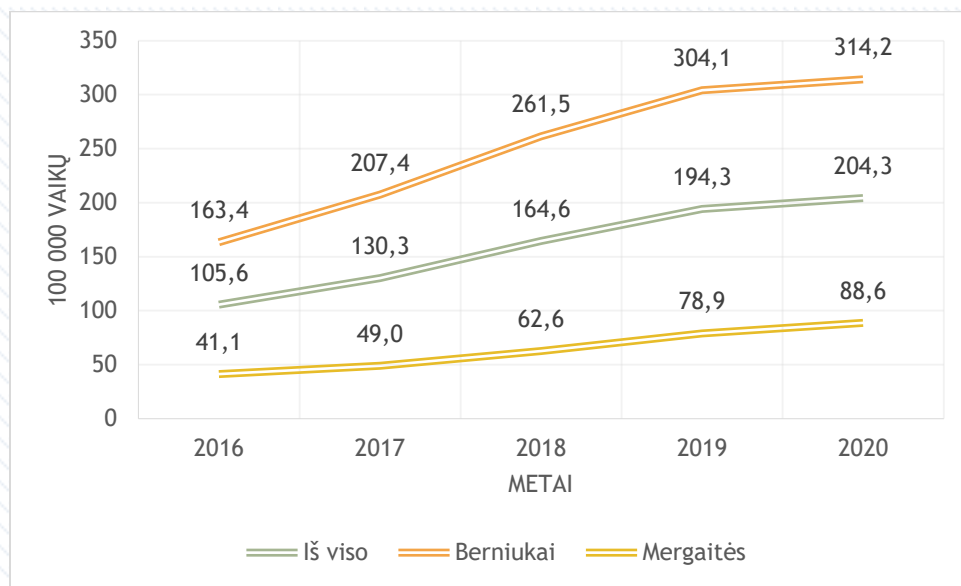
sav. gyventojams 2020 m. įvairiapusių raidos sutrikimų nenustatyta . Išsamūs duomenys pateikti priede.

3 pav. Vaikų (0–17 m.) ligotumas (100 000 gyv.) įvairiapusių raidos sutrikimais (TLK-AM F84) Lietuvoje pagal savivaldybes 2020 m.

Ligotumas vaikystės autizmu (F84.0)

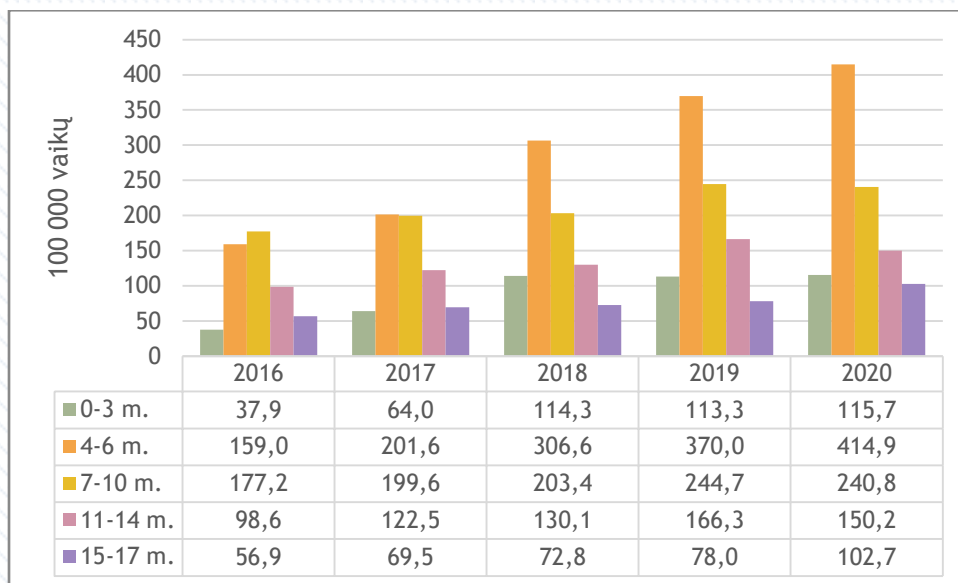
Lietuvoje nuo 2016 m. iki 2020 m. 0–17 m. amžiaus asmenų, kuriems užregistruotas vaikystės autizmas (F84.0) skaičius, tenkantis 100 000 vaikų padidėjo nuo 105,6 iki 204,3 (abs. sk. – nuo 543 iki 1018) (4 pav.). Kaip ir ligotumo įvairiapusiais raidos sutrikimais, berniukų vaikystės autizmo rodiklis analizuojamu laikotarpiu buvo beveik 4 kartus didesnis nei mergaičių. Berniukų ligotumas vaikystės autizmu nuo 2016 m. iki 2020 m. padidėjo 1,9 karto, o mergaičių – 2,2 karto.

4 pav. Vaikų (0–17 m.) ligotumas (100 000 gyv.) vaikystės autizmu (TLK-AM F84.0) pagal lytį Lietuvoje 2016–2020 m.

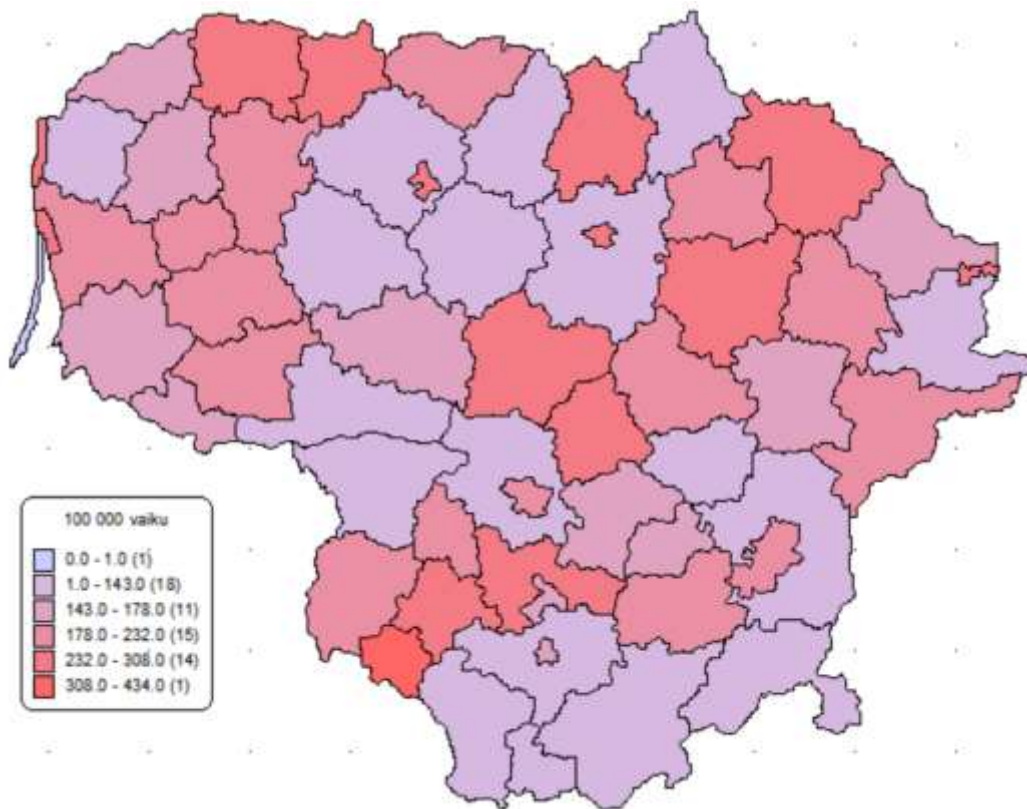
Analizuojant ligotumą vaikystės autizmu pagal amžiaus grupes stebimos panašios tendencijos kaip ir ligotumo įvairiapusiais raidos sutrikimais. Didžiausias ligotumas vaikystės autizmu 2016–2020 m. registruotas 4–6 m. vaikams, išskyrus 2016 m., kuomet didžiausias ligotumas buvo 7–10 m. amžiaus grupėje (5 pav.). Mažiausias ligotumas registruotas 0–3 m. vaikams 2016–2017 m. bei 15–17 m. paaugliams 2018–2020 m. Pažymėtina, kad 15–17 m.

paauglių ligotumas 2016–2020 m. išaugo 1,8 karto. Tuo tarpu 0–3 m. vaikų ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais analizuojamu laikotarpiu padidėjo apie 3 kartus.

5 pav. Vaikų ligotumas (100 000 gyv.) vaikystės autizmu (TLK-AM F84.0) pagal amžiaus grupes Lietuvoje 2016–2020 m.

Didžiausias vaikų (0–17 m.) ligotumas vaikystės autizmu 2020 m. buvo tarp Kalvarijos (408,8/100 000 vaikų, abs. sk – 8), Anykščių r. (389,5/100 000 vaikų, abs. sk. – 12) ir Šilalės r. (358,2/100 000 vaikų, abs. sk. 14) savivaldybių gyventojų (6 pav.). Mažiausias – tarp Šakių r. (45,6/100 000 vaikų, abs. sk. –2), Varėnos r. (65/100 000 vaikų, abs. sk. –2) ir Pagėgių (78,7/100 000 vaikų, abs. sk. – 1) gyventojų. Neringos, Birštono ir Skuodo r. savivaldybių gyventojams 2020 m. vaikystės autizmas nenustatyta. Išsamūs duomenys pateikti priede.

6 pav. Vaikų (0–17 m.) ligotumas (100 000 gyv.) vaikystės autizmu (TLK-AM F84.0) pagal savivaldybes Lietuvoje 2020 m.

Ligotumas atskirais raidos sutrikimais (F84.1, F84.2, F84.3, F84.4, F84.5, F84.8, F84.9)

Analizuojant ligotumą atskirais įvairiapusiais raidos sutrikimais 2016–2020 m. Lietuvoje (7 pav.) matoma, kad:

ligotumas netipiniu autizmu (F84.1) didėjo 2016–2017 m. (nuo 11,7 iki 16 atvejų tenkančių 100 000 vaikų), tačiau vėliau ėmė mažėti ir 2020 m. buvo 11,2/100 000 vaikų;

ligotumas Reto (Rett) sindromu (F84.2) 2016–2020 m. kito netolygiai – mažiausias rodiklis registruotas 2020 m. (1,8/100 000 vaikų), o didžiausias – 2017 m. (3,4/100 000 vaikų);

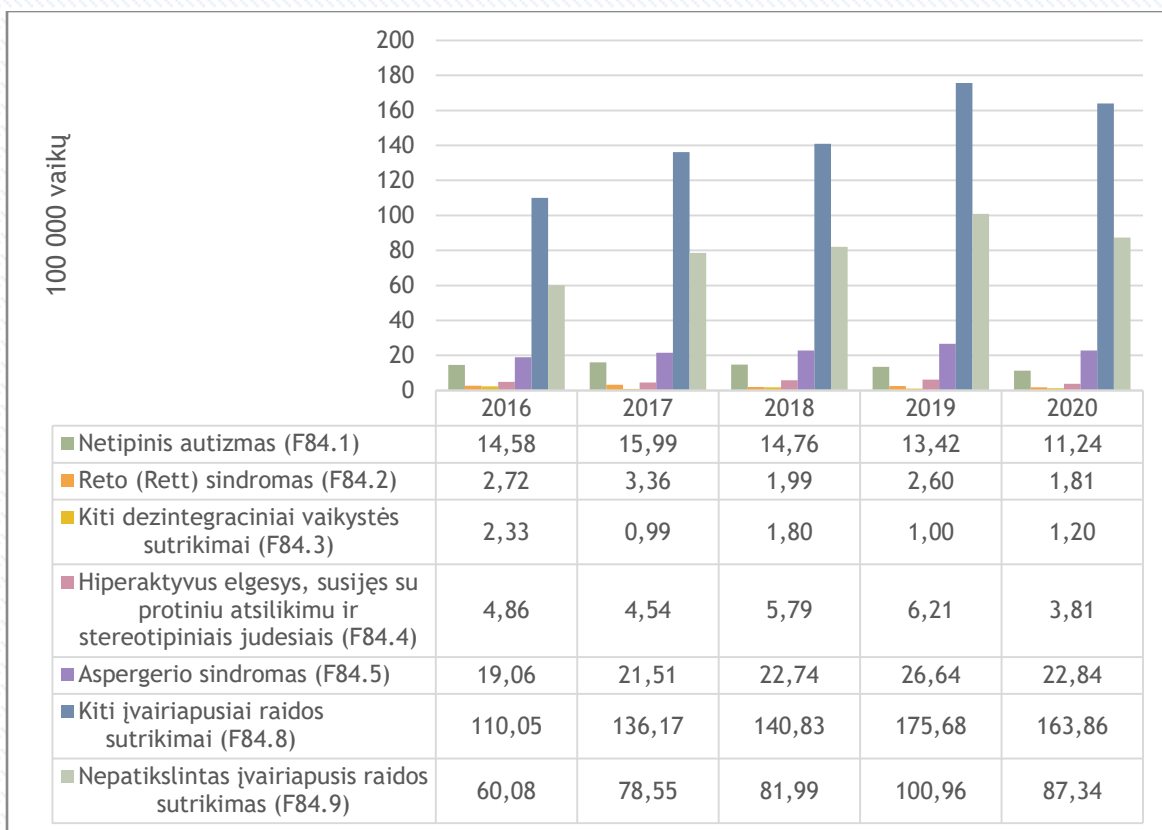
ligotumas kitais dezintegraciniais vaikystės sutrikimais (F84.3) analizuojamu laikotarpiu taip pat kito netolygiai – mažiausias rodiklis stebėtas 2017 m. ir 2019 m. (1/100 000 vaikų), o didžiausias – 2016 m. (2,3/100 000 vaikų);

ligotumas hiperaktyviu elgesiu, susijusiu su protiniu atsilikimu ir stereotipiniais judesiais (F84.4) 2016–2019 m. didėjo (nuo 4,9 iki 6,2 atvejų tenkančių 100 000 vaikų), išskyrus 2017 m. (4,5/100 000 vaikų), tačiau 2020 m. žymiai sumažėjo ir tesiekė 3,8/100 000 vaikų;

ligotumas Aspergerio sindromu (F84.5), kitais įvairiapusiais raidos sutrikimais (F84.8) ir nepatikslintais įvairiapusiais raidos sutrikimais (F84.9) 2016–2019 m. didėjo, o 2020 m. šiek tiek sumažėjo.

7 pav. Vaikų (0–17 m.) ligotumas (100 000 gyv.) pagal sutrikimą (TLK-AM F84.1, F84.2, F84.3, F84.4, F84.5, F84.8, F84.9) Lietuvoje 2016–2020 m.

PASTABA

Stebint rodiklių pokytį, 2020 m. daug kur matomas ligotumo rodiklių sumažėjimas. Ši reiškinį reikėtų vertinti atsargiai, nes tai galimai neatspindi realios ligotumo situacijos. Dėl COVID-19 pandemijos reikšmingai sumažėjo apsilankymų pas gydytojus skaičius, todėl buvo registruojama mažiau ne tik įvairiapusių raidos sutrikimų grupės diagnozių, bet ir kitų ligų.

Priedas

VAIKŲ (0-17 M.) LIGOTUMAS ĮVAIRIAPUSIAIS RAIDOS SUTRIKIMAIS (F84) IR VAIKYSTĖS AUTIZMU (F84.0) LIETUVOJE 2020 M. PAGAL SAVIVALDYBES

Savivaldybė	F84		F84.0	
	Asmenų sk.	Rodiklis 100 000 vaikų	Asmenų sk.	Rodiklis 100 000 vaikų
<i>Iš viso Lietuvoje</i>	2201	441.7	1018	204.3
Akmenės r. sav.	17	545.6	7	224.6
Alytaus r. sav.	20	491.4	4	98.3
Alytaus m. sav.	35	455.2	8	104.0
Anykščių r. sav.	15	486.9	12	389.5
Birštono m. sav.	1	155.8	0	0.0
Biržų r. sav.	12	349.1	5	145.5
Druskininkų m. sav.	15	503.2	5	167.7
Elektrėnų m. sav.	21	516.1	11	270.3
Ignalinos r. sav.	3	157.1	3	157.1
Jonavos r. sav.	36	480.8	16	213.7
Joniškio r. sav.	15	455.8	5	151.9
Jurbarko r. sav.	11	264.9	8	192.6
Kaišiadorių r. sav.	16	343.3	11	236.0
Kalvarijos sav.	11	562.1	8	408.8
Kauno m. sav.	172	332.5	111	214.6
Kauno r. sav.	39	211.3	22	119.2
Kazlų Rūdos sav.	7	343.0	5	245.0
Kėdainių r. sav.	46	600.0	26	339.1
Kelmės r. sav.	10	257.7	5	128.8
Klaipėdos m. sav.	123	433.9	56	197.5
Klaipėdos r. sav.	61	493.8	25	202.4
Kretingos r. sav.	20	286.0	10	143.0

Kupiškio r. sav.	16	634.9	5	198.4
Lazdijų r. sav.	12	439.2	4	146.4
Marijampolės sav.	39	410.6	21	221.1
Mažeikių r. sav.	49	506.7	29	299.9
Molėtų r. sav.	7	296.2	3	127.0
Neringos sav.	0	0.0	0	0.0
Pagėgių sav.	4	314.7	1	78.7
Pakruojo r. sav.	14	467.9	6	200.5
Palangos m. sav.	8	294.2	4	147.1
Panevėžio r. sav.	24	395.8	11	181.4
Panevėžio m. sav.	86	616.0	34	243.6
Pasvalio r. sav.	16	423.8	8	211.9
Plungės r. sav.	21	344.9	14	230.0
Prienų r. sav.	25	596.4	14	334.0
Radviliškio r. sav.	20	328.4	8	131.3
Raseinių r. sav.	18	353.9	10	196.6
Rietavo m. sav.	4	305.6	4	305.6
Rokiškio r. sav.	29	715.5	14	345.4
Skuodo r. sav.	3	112.2	0	0.0
Šakių r. sav.	6	136.9	2	45.6
Šalčininkų r. sav.	20	340.3	9	153.1
Šiaulių m. sav.	111	651.1	53	310.9
Šiaulių r. sav.	26	355.2	12	164.0
Šilalės r. sav.	22	562.9	14	358.2
Šilutės r. sav.	31	441.8	14	199.5
Širvintų r. sav.	9	373.3	5	207.4
Švenčionių r. sav.	8	237.2	5	148.3
Tauragės r. sav.	33	495.5	19	285.3
Telšių r. sav.	18	261.1	13	188.6

Trakų r. sav.	26	442.6	14	238.3
Ukmergės r. sav.	14	266.9	8	152.5
Utenos r. sav.	32	605.4	10	189.2
Varėnos r. sav.	11	357.5	2	65.0
Vilkaviškio r. sav.	26	440.8	14	237.4
Vilniaus m. sav.	603	542.1	215	193.3
Vilniaus r. sav.	82	415.6	42	212.9
Visagino m. sav.	14	432.5	10	308.9
Zarasų r. sav.	7	318.5	4	182.0

HIGIENOS INSTITUTO
Sveikatos informacijos centro
Biostatistinės analizės skyrius
Tel. (8 5) 277 3302
www.hi.lt

Parengė
Indrė Petrauskaitė
El. p. indre.petrauskaite@hi.lt